

Har jeg ikke hørt om det før? Jo, og dengang lærte jeg, at jeg skulle sige fra, for det er over alles grænser.

Nogenlunde sådan håber rektor for Marstal Navigationsskole, Helle Bak Poulsen, at unge søfolk, der har været igennem undervisningsmaterialet "Sæt kursen. Undervisningsmateriale om køn og kommunikation i søfarten", vil reagere, hvis de oplever eksempler i stil med dem, der er med i materialet. På den måde håber hun, at materialet kan give dem et værktøj til at håndtere situationer med mobning og chikane, de risikerer at komme ud for, når de er ude at sejle. Hun var projektleder for arbejdet med at udvikle materialet.

TEKST: MORTEN EGHOLM ANDERSEN | FOTOS: IVAR SVANE OG PRIVATFOTO

Undervisningsmaterialet "Sæt kursen" er udviklet for de maritime uddannelser for at gøre de studerende klogere på spørgsmål om magt og grænser til søs. Det er et eksempel på, hvordan man kan arbejde på at sikre et bedre arbejdsmiljø til søs ved at gøre nye generationer af søfarende mere bevidste om mobning og chikane. Som leder af projektet med at udarbejde materialet var Helle Bak Poulsen, der er rektor for Marstal Navigationsskole, dybt involveret i de mange diskussioner om, hvordan materialet skulle udformes, og hun er glad for, at materialet kan bruges i arbejdsmiljøundervisningen på skolen.

Men mener også, at man ville kunne gøre ting anderledes, hvis man skulle udvikle det i dag.

"Nogle synes, eksemplerne i materialet er alt for grove i forhold til, hvordan virkeligheden er ude på skibene. Andre synes, det er alt for pussenusset, så måske har vi ramt en meget god balance med materialet. Men det betyder ikke, at vi ikke ville kunne udbygge det med nye eksempler, hvis vi skulle lave en ny version i dag", siger hun.

I materialet præsenteres eleverne for en række cases med eksempler på situationer med mobning og chikane med og

uden seksuelle undertoner, som man kan komme ud for, når man er ude at sejle. På baggrund af de forskellige cases lægges op til diskussion mellem elever og studerende, og tanken er, at det kan være en måde at komme til at tale om følsomme emner, uden at det bliver for personligt og for eksempel tager udgangspunkt i én, der sidder med en traumatisk oplevelse.

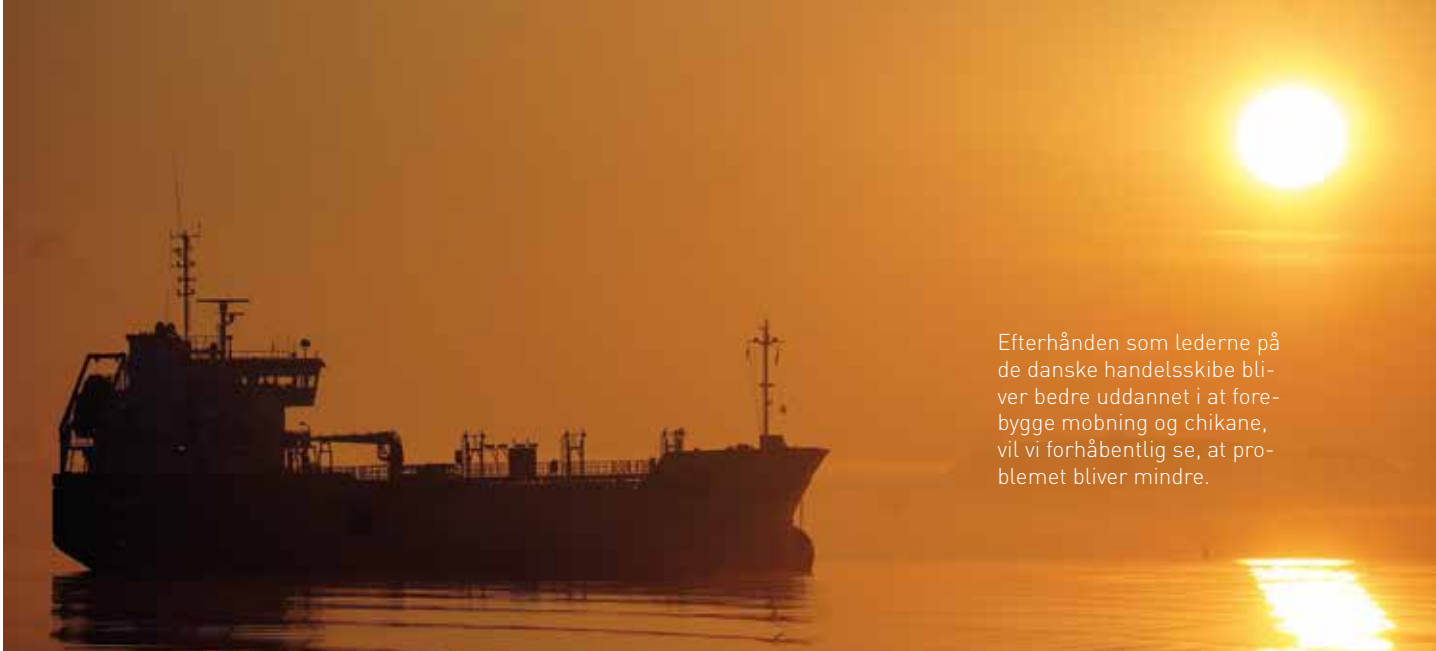
Noget burde gøres

Materialet blev udviklet i 2021 og 2022, da man stadig diskuterede, om der skulle laves en undersøgelse om, hvordan det stod til med chikane og mobning i dansk søfart.

"Mens nogle pressede på for at få lavet en undersøgelse, mente andre, at det var bedre, at vi gik i gang med at gøre noget for at afhjælpe problemet, for alle havde jo en fornemmelse af, at vi havde et betydeligt problem med arbejdsmiljøet til søs, selv om man ikke ville sige det højt. Det

Rektor for Marstal Navigationsskole, Helle Bak Poulsen, håber, at uddannelsesmateriale som det, hun har været med til at lave om køn og kommunikation, spiller en rolle, så der i fremtiden vil være en øget bevidsthed – både blandt ledere og almindelige medarbejdere – om, hvordan man undgår mobning og chikane på skibene, og hvad man gør, hvis man overværer, at det forekommer.

Efterhånden som lederne på de danske handelsskibe bliver bedre uddannet i at forebygge mobning og chikane, vil vi forhåbentlig se, at problemet bliver mindre.

handlede helt banalt om om, at vi skulle kunne tiltrække flere til faget – også kvinder. Så spørgsmålet var, om vi skulle vente på en undersøgelse, eller om vi skulle gå i gang med at gøre noget. Og efter at innovationsbureauet Is it a bird på vegne af Uddannelses- og Forskningsministeriet havde lavet et etnografisk studie på nogle af de maritime uddannelsesinstitutioner af, hvorfor det var svært at tiltrække kvinder til de maritime uddannelser, gav samme ministerie de maritime uddannelsesinstitutioner mulighed for at lave undervisningsmateriale, der beskæftigede sig med emnet og skubbede til fastlåste kulturer og adfærdsmønstre, herunder opfattelsen af, hvad det ville sige at være en sømand, og om kvinder og minoriteter generelt”, fortæller Helle Bak Poulsen.

Et sidespor, man fulgte omkring det med at styrke rekrutteringen til søfarten, var, at man også diskuterede, hvordan man i samarbejde med World Careers kunne forbedre kendskabet blandt folkeskoleelever til, hvordan det er at arbejde til søs. Man talte om, at det var vigtigt, at Danmark i lige så høj grad blev opfattet som en søfartsnation som et landbrugsland. Det kunne for eksempel være ved, at man fik nogle eksempler ind i matematikundervisningen, så eleverne ikke kun skulle have regnestykker, der handlede om, hvor meget man fik ud af dyrke en mark, men også om, hvor langt et skib kunne sejle inden for et bestemt tidsrum. Den del blev dog aldrig gennemført.

Tæt samarbejde om casene

Med hensyn til arbejdet med materialet om chikane og mobning var der mange tanker fremme, og på indledende møder mellem repræsentanter fra alle uddannelsesinstitutionerne og erhvervet blev

der enighed om, at det var en god idé at få eksterne konsulenter med på opgaven. Derfor spurgte man videnscentret Kvinfor, om de kunne hjælpe, da de er vant til at arbejde med problemstillinger om køn og ligestilling.

Herfra fandt de frem til de cases, der er med i materialet. De talte med de informanter, der har fortalt dem om casene, og de har gjort et stort arbejde ud af at sikre sig, at casene er baseret på virkelige hændelser.

Helle Bak Poulsen arbejdede tæt sammen med dem om præsentationen af casene. Ikke sådan at forstå, at hun lavede om på noget i casene, men på den måde, at hun var med til at sikre, at de søfartsfagligt blev præsenteret på den rigtige måde, så det ikke skar i øjnene på søfolk.

Det indledende materiale og metoden blev præsenteret på en ny workshop, hvor der også var studerende til stede, og de gav udtryk for, at de godt kunne lide at arbejde med cases på den måde, der blev lagt op til i materialet.

Overvældende

Helle Bak Poulsen samarbejdede fortsat med den konsulent, der lavede materialet. Mens de sad og arbejdede med det i december 2021, blev der fremlagt en undersøgelse fra erhvervsnetværket WIS-Denmark (Women in shipping). Den var baseret på svar fra 180 kvinder i shippingbranchen og viste blandt andet, at 28 procent af dem havde følt sig udsat for seksuel chikane inden for en periode på fem år.

”Det var vildere, end vi troede, og åbnede for helt nye aspekter ved det at arbejde i branchen. Vi havde slet ikke tænkt, at der også var problemer for dem, der arbejdede på shippingkontorerne”, siger Helle Bak Poulsen.

Arbejdet med undervisningsmaterialet skred fremad, og en testversion blev sendt til alle maritime uddannelsesinstitutioner. På baggrund af de tilbagemeldinger, de fik, lavede de en færdig version, og den indgår i dag som en del af arbejdsmiljøundervisningen på Marstal Navigations-skole.

Uddannelse, uddannelse og uddannelse

Nu er den store forskningsrapport om mobning og chikane i den danske handelsflåde så kommet, og om den siger hun:

”For mig var det en blandet oplevelse, da rapporten kom. Vi vidste godt, at problemet var der, men jeg havde håbet, at omfanget var knap så stort.

Hun er ikke den, der har den store forkromede løsning på, hvad vi gør ved problemet, men siger dog:

”Det bliver nævnt i rapporten, at ledelse er en vigtig faktor, og jeg tror da også, det spiller ind, at søfarten er så hierarkisk opbygget, som den er med officerer og menige og en ledelse på nogle af skibene, der er næsten enevældig. Jeg tror dog ikke, man kan reformere det hele. Der er nødt til at være et hierarki. Man kan jo ikke gøre det til en social beslutning, om man skal dreje til den ene eller den anden side, før man støder ind i et andet skib”.

”På den anden side tror jeg, det er vigtigt, at lederne bliver bedre uddannet i det at være ledere, og det er noget af det, vi arbejder meget med på skolerne. På navigatøruddannelserne er der i dag mange ledelsesfag, og jeg håber, at det kommer til at virke, så vi i fremtiden ser ledere på skibene, der blandt andet er klædt bedre på både til at forebygge mobning og chikane og at håndtere det, når det sker”, fortæller hun. ■